

УДК 330.3

Чернова О. В.*к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки***Попко В. М.***студентка IV курсу**Національний університет Державної фіскальної служби України*

E-mail: helga1974@mail.ru

E-mail: tory1403@ukr.net

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ СВІТОВОГО РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

У статті висвітлено роль світового фондового ринку у розвитку як окремої держави, так і світової економіки в цілому. Охарактеризовано місце фондового ринку як однієї із найважливіших складових світового фінансового ринку. Окреслено основні тенденції розвитку світового ринку цінних паперів в умовах глобалізації світового господарства. Визначено перспективи розвитку основних фондових бірж світу. Здійснено комплексний аналіз динаміки світового фондового ринку за останні п'ять років. Висвітлено структуру інвестиційних потоків світового фондового ринку. Здійснено динамічний аналіз зміни обсягів торгів на фондових біржах за звітний період. Надано оцінку місця провідних країн світу у розвитку світового фондового ринку, визначено країни-лідери за показниками капіталізації фондового ринку. Визначено рейтинг ринкової капіталізації країн з розвиненими економіками країн, що розвиваються, а також східноєвропейських країн. Проаналізовано зміну обсягів капіталізації найбільших світових фондових бірж за останні п'ять років.

Ключові слова: ринок цінних паперів, акції, котирування, капіталізація, сек'юритизація, фондова біржа, ринок капіталів, інвестиційні потоки.

Постановка проблеми. Роль фондового ринку, однієї із найважливіших складових фінансового ринку, в сучасному глобалізованому світі є надзвичайно важливою, адже від ефективного функціонування фондового ринку залежить стабільність як окремо взятої держави, так і світової економіки в цілому. Економічний розвиток країн передбачає безперервний процес мобілізації, розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів. Активну участь у реалізації цих процесів виконують фондові біржі, через які здійснюється укладення угод з купівлі-продажу цінних паперів та їх

похідних. Тому оцінка діяльності світових фондових бірж є важливим показником сучасного стану світового ринку цінних паперів. Саме фондовий ринок з відповідною йому системою фінансових інститутів представляє собою ту сферу, у якій формуються основні джерела економічного зростання, а також концентруються і розподіляються необхідні інвестиційні ресурси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема становлення, функціонування та розвитку фондового ринку присвячено ряд праць вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких С. Еш, Б. Бітюк, О. М. Войтенко, К. Калинець, М. Козоріз, О. Мозговий, Г. Г. Картунов, М. Назарчук, М. Солодкий, Г. Черніков, В. Шапран, І. А. Ніколаєв та інші. Зокрема, авторами досліджується історія, тенденції, закономірності діяльності фондових ринків. Однак, на даному етапі стан світового ринку цінних паперів як в теоретичному, так і в практичному аспектах залишається недостатньо вивченим, особливо це стосується функціонування найбільших фондових бірж на світовому ринку цінних паперів в наш час.

Формування цілей статті. Метою статті є з'ясування тенденцій розвитку світового ринку цінних паперів та основних фондових бірж; оцінка динаміки світового фондового ринку та структури його інвестиційних потоків, а також зміни обсягів капіталізації найбільших фондових бірж за останні 5 років.

Виклад основного матеріалу. На ринку цінних паперів акумулюється тимчасово вільний фінансовий капітал з метою його перерозподілу між учасниками процесу (інвестор, емітент, посередник) та переливу з одного сектору економіки, де спостерігається його надлишок, в інший - де відчувається його нестача, через операції з купівлі-продажу специфічного товару - цінних паперів, з метою отримання прибутку [1].

Ринок цінних паперів займає особливе місце у структурі сучасного міжнародного фінансового ринку, що обумовлено, насамперед, унікальними особливостями цінних паперів як фінансово-інвестиційних інструментів. Провідною загальною тенденцією розвитку міжнародного фінансового ринку є його сек'юритизація, тобто випереджаюче зростання операцій з цінними паперами у порівнянні з операціями з традиційними «грошовими» інструментами.

В умовах інтеграційних процесів ринок розвивається досить динамічно. Щоб проаналізувати ситуацію на світовому ринку цінних паперів, потрібно розглянути капіталізацію, обсяг торгів та обсяг інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку.

Капіталізація фондового ринку (market capitalization) – це сумарна ринкова вартість усіх емітованих акцій компаній, що мають регулярне котирування на фондовому ринку та знаходяться у постійному обігу. Цей показник відображає ринкову вартість усіх компаній на фондовому ринку [2].

Тому аналіз капіталізації світового фондового ринку за останні роки проводиться з метою виявлення загальної зміни у його динаміці та структурі. Ринкова капіталізація світового фондового ринку наведена в таблиці 1. Капіталізація ринку акцій, яка визначається як добуток вартості акцій та кількості акцій, що знаходяться в обігу.

Таблиця 1

Капіталізація світового фондового ринку, частка в ній фондових ринків розвинутих країн світу, США і країн, що розвиваються у 2010-14 рр.

Рівень капіталізації	2010	2011	2012	2013	2014
Усього трлн.дол	46	47	55	64	67
Абс. приріст трлн.дол	-	1	8	9	3
Відносний приріст %	-	102,1%	117%	116,3%	104,6%
Частка країн у відсотках					
Розвинуті країни(крім США)	39	40	42	41	44
США	33	30	33	34	34
Країни, що розвиваються	28	30	25	25	22

Джерело: Розраховано на основі [4]

Як видно з таблиці 1, капіталізація ринку акцій 2010-2014 рр. зростала. Значну частку світової капіталізації (58 %) у 2010-2014 рр. забезпечували лише чотири країни: США, Японія, Великобританія та Китай. Впродовж цього періоду абсолютним лідером за рівнем капіталізації є США, близько 30-40% світової капіталізації (табл. 2).

Таблиця 2

Ринкова капіталізація розвинутих економік, країн, що розвиваються, та східноєвропейських країн за 2010 -2014 рр.

Країна	Рік	2010	2011	2012	2013	2014	Відхилення	
							Абсолютні млрд. дол.	Відносні %
Країни з розвиненими ринками цінних паперів								
США		17139	15460	18668	24035	26331	9192	153,63
Японія		4100	3541	3680	4782	4400	300	107,32
Великобританія		3107	2903	3020	4429	4013	906	129,16
Німеччина		1430	1184	1486	1936	1739	309	121,6
Швейцарія		1229	932	1079	1540	1495	266	121,64

Країни з ринками, що розвиваються							
Китай	4763	3389	3697	3949	6005	1242	126,07
Гонконг	1080	889	1108	3101	3233	2153	299,35
Індія	1616	1015	1263	1138	1558	-58	96,41
Сінгапур	647	598	765	744	753	106	116,38
Росія	1004	796	825	771	386	-618	38,45
Східноєвропейські країни							
Туреччина	307	202	315	196	220	-87	71,66
Польща	190	138	178	205	169	-21	88,95
Чехія	43	38	37	45	46	3	106,97
Румунія	32	22	16	25	22	-10	68,75
Україна	40	26	21	14	10	-30	25

Джерело: Розраховано на основі [4]

З наведених даних можна зробити висновок, що всі ринки неоднаково розвиваються і мають різну капіталізацію. При цьому за всіма показниками ринок капіталів США домінує і фактично визначає кон'юнктуру світового ринку капіталів. Динаміка котирувань цінних паперів на американському ринку істотно впливає на курси цінних паперів на інших ринках, а рівень капіталізації американського ринку перевищує ринок будь-якої країни в рази. Особливо це стосується країн Східної Європи, де капіталізація фондового ринку в сотні разів менша ніж в США. Так в Україні капіталізація на 2014 рік склала 10 млрд. дол., в той час як в на американському ринку даний показник був зафіксований у розмірі 26331 млрд. дол [3].

Наступним важливим показником фондового ринку є обсяг торгів. Обсяг торгівлі цінними паперами може розраховуватися за торгіву добу, сесію, місяць, квартал, рік.

Обсяг обороту цінними паперами в світі в середньому за день у 2010 становив 8,5 млрд. цінних паперів, тоді як в 2014 році цей показник знизився до 6,1 млрд. дол.. Середньодобовий оборот обсягу торгівлі цінними паперами в млрд. дол за 2010-2014 роки наведено на рисунку 1.

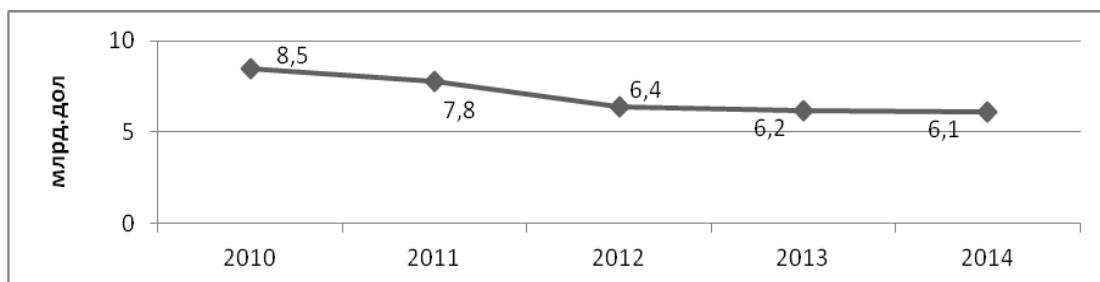

Рис. 1. Середньодобовий оборот обсягу торгівлі цінними паперами в млрд. дол за 2010-2014 рр.

Джерело: Побудовано авторами на основі [3]

Оборот обсягу торгівлі цінними паперами знижується. Можна припустити, що це пов'язано з тим, що торгівля здійснюється поза біржею, відбувається збільшення кількості продавців і покупців на «вуличному», «третьому» та «четвертому» ринках цінних паперів. Також набирає потужності така тенденція як інтернет-трейдинг, де можуть виступати учасниками ті компанії, які не пройшли процедуру лістингу (позалістингові цінні папери).

Ще один немало важливий показник для аналізу стану світового ринку цінних паперів – це обсяг інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку. Інвестиційні потоки (англ. investment flows) – це залучення капіталу новими або існуючими компаніями (емітентами) на світовому фондовому ринку шляхом первинної та вторинної емісії цінних паперів [4].

Загальна динаміка структури інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку зображена на рис. 2., з якого можна зробити висновок, що у структурі інвестиційних потоків переважають обсяги інвестицій, залучені шляхом вторинного розміщення акцій вже існуючих компаній. Це можна пояснити тим, що процедура первинного розміщення акцій більш дорожча. Експерти стверджують, що для того, щоб заробити на первинному розміщенні акцій 100 млн доларів, лише на підготовку потрібно витратити 2-3 млн доларів, а витрати на розміщення можуть бути ще більші. Тому на IPO варто виходити компаніям з досить високою капіталізацією і операційним прибутком, готовим інвестувати в розвиток.

Рис. 2. Динаміка структури інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку за 2005-2014 роки, млрд. дол.

Джерело: Розраховано авторами на основі [5]

Отже, з рис. 2. можна зробити висновок, що у структурі інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку склалася наступна тенденція: у період фінансово-

економічної кризи обсяги інвестицій, що залучені вже існуючими компаніями шляхом вторинного розміщення акцій значно збільшуються, а залучені через первинне розміщення акцій – значно зменшилися. Адаже зменшення IPO було викликано загальним зменшенням кількості нових компаній, які виходили на світовий фондовий ринок з пропозицією своїх цінних паперів. Також у період кризи компанії, що вже пройшли лістинг на фондових ринках, проводили вторинну емісію цінних паперів з наміром додаткового залучення інвестицій для запобігання наслідків фінансово-економічної кризи.

Фондова біржа є найважливішим елементом ринку цінних паперів, вона являє собою організаційно оформлений, регулярно функціонуючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами та іншими фінансовими інструментами, ціни на які визначаються попитом та пропозицією [6, с. 21].

Для проведення комплексного та ґрунтовного аналізу фондових бірж ринку використовують таке поняття як капіталізація, а її зміна у динаміці дозволяє зрозуміти економічну ситуацію у світі, зважаючи на підходи до вибору фондових бірж та цінних паперів і навіть будувати стратегії поведінки на ринку.

Аналіз ринкової капіталізації 10 найбільших фондових бірж світу за 2010-2014 рр., згідно з методикою світової організації бірж, наведено в таблиці 3. З таблиці можна зробити висновок, що всі фондові біржі неоднаково розвиваються і мають різну капіталізацію. При цьому за всіма показниками ринок капіталів США домінує і фактично визначає кон'юнктуру світового ринку капіталів. Динаміка котирувань цінних паперів на американському ринку істотно впливає на курси цінних паперів на інших ринках, а рівень капіталізації американського ринку перевищує ринок будь-якої країни в рази.

Таблиця 3

Ринкова капіталізація акцій десяти найбільших фондових бірж світу у 2010-2014 рр. (на кінець року)

10 найбільших фондових бірж	Період					Відхилення	
	2010	2011	2012	2013	2014	Абс. млрд дол	Віднос %
ЕнВайЕсі (США) / NYSE Євронекст (US) / Euronext	13394	11796	14086	17950	19351	5957	144,48
НАСДАК (США) / NASDAQ ОуЕмЕкс (US) / OMX	3889	3845	4582	6085	6979	3090	179,45

(US)							
Токіо Сток Ексчейндж Груп / Tokyo Stock Exchange Group	3828	3325	3681	4543	4378	550	114,37
Лондон Сток Ексчейндж Груп / London Stock Exchange Group	3613	3266	3397	4429	4013	400	111,07
ЕнВайЕсІ Євронекст / NYSE Euronext (Europe)	2930	2447	2832	3584	3319	389	113,28
Шанхай Сток Ексчейндж / Shanghai Stock Exchange	2716	2357	2547	2497	3933	1217	144,81
Гонконг Ексчейндж / Hong Kong Exchanges	2711	2258	2832	3101	3233	522	119,25
ТіЕмЕкс Груп / TMX Group	2170	1912	2059	2114	2094	-76	96,50
Дойче Бьорзе / Deutsche Börse	1246	1185	1486	1936	1739	493	139,57
ЕсАйЕкс Свіс Ексчейндж; SIX Swiss Exchange	1280	1100	1233	1541	1495	215	116,80

Джерело: Побудовано авторами на основі [4;8]

Аналізуючи фондові біржі відразу помітно, що дві найбільші фондові біржі американські, а саме: NYSE Euronext та NASDAQ OMX, потім японська Tokyo Stock Exchange Group, на 4 позиції лондонська фондова біржа London Stock Exchange Group, а за ними в десятку ввійшли найбільші біржі Шанхаю, Гонконгу. За показником ринкової капіталізації можна сказати, що за проаналізовані 5 років відбувалося збільшення обсягів капіталізації бірж, це свідчить про те, що з кожним роком збільшується кількість емітентів, які виходять на ринок.

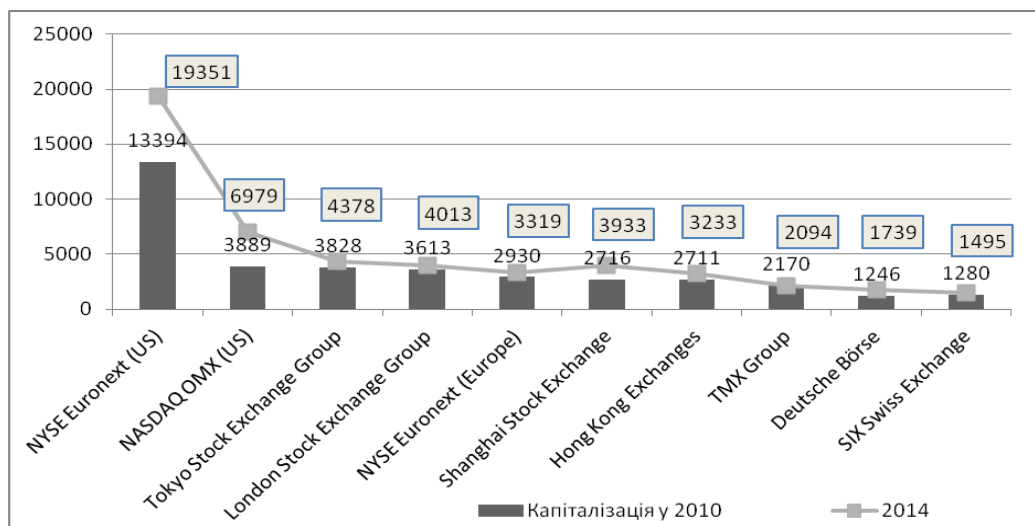

Рис. 3. Обсяги капіталізації 10 найбільших фондових бірж у 2010 році та її зміна у 2014 році, у млрд. дол.

Джерело: Побудовано авторами на основі [4;7]

З рис. 2.5 видно, що у 9 із 10 бірж за проаналізовані 5 років відбувалося збільшення обсягів капіталізації, лише TMX Group показала зменшення показників у абсолютному розрізі на 76 млрд. дол., а у відносному значенні відбулося зниження на 4,5%. Також помітна тенденція збільшення обсягів капіталізації фондових бірж Китаю [9].

Висновки. Отже, для загальної оцінки стану фондового ринку використано 3 наступні показники: капіталізація, обсяг торгів та обсяг інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку. Капіталізація світового фондового ринку за останні 5 років зросла в 1,5 рази (з 46 трлн. дол. до 67). За даними Світового банку обсяг обороту цінних паперів в світі в середньому за день у 2010 становив 8,5 млрд. цінних паперів, тоді як в 2014 році цей показник знизився до 6,1 млрд. дол. Обсяг інвестиційних потоків визначається шляхом вторинного розміщення цінних паперів розміром більше ніж у 200 млрд. дол. порівняно з первинним розміщенням цінних паперів.

На світовому ринку цінних паперів найбільшими фондовими біржами є американські. Всі фондові біржі неоднаково розвиваються і мають різну капіталізацію. При цьому за всіма показниками ринок капіталів США домінує і фактично визначає кон'юнктуру світового ринку капіталів. За проаналізовані 5 років відбувалося збільшення обсягів капіталізації на фондових біржах, лише TMX Group показала зменшення показників у абсолютному розрізі на 76 млрд. дол., а у відносному значенні відбулося зниження на 4,5%. Також помітна тенденція збільшення обсягів капіталізації фондових бірж країн південно-східної Азії.

Отже, фондові біржі займають особливе місце на світовому ринку цінних паперів. Сучасний фондовий ринок є доволі динамічним та знаходиться в постійному русі, для всіх проаналізованих показників характерна залежність від загальносвітових тенденцій.

Список використаної літератури

1. Музиченко Г. Г. Формування та розвиток світового ринку цінних паперів в умовах економічної глобалізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 17.05.06 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / Г.Г.Музиченко – Донецьк, 2006.- 20 с.
2. The World Federation of Exchanges (2014) / [Electronic Resource]. Mode of access: Statistics Definitions. Investment flows // www.world-exchanges.org

3. Dynamic of market capitalization countries // Worldbank / [Electronic Resource]. Mode of access: http://api.worldbank.org/datafiles/CM.MKT.LCAP.CD_Indicator_MetaData_en_EXCEL.xls.
4. World Federation of Exchanges / [Electronic Resource]. Mode of access: <http://www.world-exchanges.org/statistics>
5. The World Federation of Exchanges. Annual Statistics. 2002-2014 Investment flows / [Electronic Resource]. Mode of access: URL: <http://www.world-exchanges.org/statistics/annual/2014/equity-markets/investment-flows-number-new-companies>
6. Бормотова М. В. Дослідження сутності поняття «Фондова біржа» як основної ланки фондового ринку / М. В. Бормотова // Вісник економіки транспорту і промисловості: збірник науково-практичних статей – 2012. – Вип. № 39. – С. 21.
7. NASDAQ Stock Market / [Electronic Resource]. Mode of access: <http://www.nasdaq.com>
8. Stock Market Data - Dow Jones, Nasdaq, S&P 500 / [Electronic Resource]. Mode of access: <http://money.cnn.com/data/markets/>
9. London Stock Exchange / [Electronic Resource]. Mode of access: <http://www.londonstockexchange.com/home/homepage.htm>
10. An Introduction To Stock Market Indexes / [Electronic Resource]. Mode of access: <http://www.investopedia.com/articles/analyst/102501.asp>

References

1. Muzychenko, H. H. (2006). Formuvannya ta rozvytok svitovoho rynku tsinnykh paperiv v umovakh ekonomichnoi hlobalizatsii [Forming and world market of securities development is in the conditions of economic globalization]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Donetsk [in Ukrainian].
2. The World Federation of Exchanges. Mode of access: Statistics Definitions. *world-exchanges.org*. Retrieved from www.world-exchanges.org [in English].
3. Dynamic of market capitalization countries. *api.worldbank.org*. Retrieved from http://api.worldbank.org/datafiles/CM.MKT.LCAP.CD_Indicator_MetaData_en_EXCEL.xls [in English].
4. World Federation of Exchanges. *world-exchanges.org*. Retrieved from <http://www.world-exchanges.org/statistics> [in English].
5. The World Federation of Exchanges. Annual Statistics. 2002-2014. *world-*

- exchanges.org*. Retrieved from <http://www.world-exchanges.org/statistics/annual/2014/equity-markets/investment-flows-number-new-companies> [in English].
6. Bormotova, M. V. (2012). Doslidzhennia sutnosti ponyattia «Fondova birzha» yak osnovnoi lanky fondovoho rynku [Research of essence of concept "the Exchange stock" as basic link of fund market]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. – *Announcer of economy of transport and industry*, 39, 21 [in Ukrainian].
7. NASDAQ Stock Market. www.nasdaq.com. Retrieved from <http://www.nasdaq.com> [in English].
8. Stock Market Data - Dow Jones, Nasdaq, S&P 500. money.cnn.com. Retrieved from <http://money.cnn.com/data/markets/> [in English].
9. London Stock Exchange. [londonstockexchange.com](http://www.londonstockexchange.com). Retrieved from <http://www.londonstockexchange.com/home/homepage.htm> [in English].
10. An Introduction To Stock Market Indexes. [investopedia.com](http://www.investopedia.com). Retrieved from <http://www.investopedia.com/articles/analyst/102501.asp> [in English].

ЧЕРНОВА О.В., ПОПКО В.М. АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ МИРОВОГО РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ

В статье освещена роль мирового фондового рынка в развитии как отдельного государства, так и мировой экономики в целом. Охарактеризованы место фондового рынка как одной из важнейших составляющих мирового рынка. Определены основные тенденции развития мирового рынка ценных бумаг в условиях глобализации мирового хозяйства. Определены перспективы развития основных фондовых бирж мира. Осуществлен комплексный анализ динамики мирового фондового рынка за последние пять лет. Дана характеристика структуры инвестиционных потоков мирового фондового рынка. Осуществлен динамический анализ изменения объемов торгов на фондовых биржах за отчетный период. Дана оценка места ведущих стран мира в развитии мирового фондового рынка, определены страны-лидеры по показателям капитализации фондового рынка. Присвоен рейтинг рыночной капитализации стран с развитыми экономиками развивающихся стран, а также восточноевропейских стран. Проанализировано изменение объемов капитализации крупнейших мировых фондовых бирж за последние пять лет.

Ключевые слова: рынок ценных бумаг, акции, котировки, капитализация, секьюритизация, фондовая биржа, рынок капиталов, инвестиционные потоки.

CHERNOVA O., POPKO V. ANALYSIS OF CONTEMPORARY WORLD SECURITIES MARKET

The article highlights the role of the global stock market in the development of both individual states and the world economy as a whole. The characteristic of the stock market as one of the most important components of the global financial market. The basic trends of the global securities market in a globalizing world economy. The prospects of major stock exchanges in the world. The complex analysis of the dynamics of the global stock market in the last five years. Deals with the structure of investment flows world stock market. Done dynamic analysis of changes in trading volumes on the stock exchanges in the reporting period. Provided estimate places the leading countries in the development of global stock market identified leading countries in terms of stock market capitalization. Defined market capitalization ranking of countries with developed economies of developing countries and Eastern European countries. Analyzed changes in the volume of capitalization of the world's largest stock exchanges in the last five years.

Keywords: stock market, stocks, quotes, capitalization, securitization, stock exchange, capital market, investment flows.

Стаття надійшла до редакції 30.03.2016 р.

Авторська довідка

	Українською мовою	Англійською мовою
ПІБ/ Last name, first name	Чернова Ольга Вадимівна	Chernova Olga
Науковий ступінь/ Scientific degree	к.е.н.	Ph.D
Вчене звання/ Scientific rank	Доцент	docent
Посада/ Position	доцент кафедри міжнародної економіки	docent of chair international Economics
Установа/ Establishment	Національний університет Державної фіскальної служби України	National University of the State Fiscal Service of Ukraine

	Українською мовою	Англійською мовою
ПІБ/ Last name, first name	Попко Вікторія Михайлівна	Popko Victoriia
Науковий ступінь/ Scientific degree	-	-
Вчене звання/ Scientific rank	-	-
Посада/ Position	-	-
Установа/ Establishment	Національний університет Державної фіскальної служби України	National University of the State Fiscal Service of Ukraine